

DOM, CESARJA!
Domáci Prijatelj.
 VSE ZA VERO.
 Zabavno-poučna priloga „Mir-u“.

Leto I.

V Celovcu, 30. marca 1897.

Štev. 6.

Sveta Božja Glava.

(S podobo Božje Glave v mestni farni cerkvi v Celovcu.)

Cvija venec se krog svete glave,
 Brezčutno vánjo trnje se zadira,
 Na lice kaplje padajo krvave,
 Oko od njih zalito se zapira.

Ugaša in ugasne svit očesa,
 Na križ izmučena se nagne glava,
 Izdahne Jezus, — duša iz telesa
 Tolážit verne v predpekél odplava.

Okó ne zrè več na druhal zdívjano,
 Ušes ne žalijo psovalni klici;
 Rešenja Božje delo je končano,
 Sam Bog zadóstil Božji je pravici.

Človeštva grehi trnji so bodeči,
 Na križ Bogá pregreha je prebila.
 O, večna Ti zahvala, Bog trpeči,
 Da Tvoja kri peklá nas je rešila.

Odpusti Bog neskončno milostljivi,
 Usliši vzdihujoče nas zemljane:
 Ne daj, da grehi, Tvoje smrti krivi,
 Odslej še kdaj bi sekali Ti rane!

Bogdan.

Petruška.

(Po J. Okičevem prevodu iz francoščine, D.)

(Dalje.)

Mi smo delali celo noč, da bi utrdili naše sprednje zgradbe. Drugo jutro smo bili strašno osupljeni, ko smo zapazili, da pojema voda v trdnjavinem vodnjaku. Sovražnik prekopal je ponoči pritok. Prilčno 300 korakov pod trdnjavo tekkel je sicer skozi dolino potok, ker je bil pa sovražnik preblizu, nismo mogli priti do njega. Poveljnik ukazal je takoj, da naj se napolnijo vsi prazni sodi in vsa posoda, ktera se lahko pogreša, z vodo, ali ta zaloga je mogla za 1500 žejnih vojakov le kratek čas zadoščevati.

Dné 8. rožnika začel je sovražnik ponavljati svoje napade in nam je prizadel precejšnih zgub. Drugo jutro nam je prineslo novih napadov in novih zgub. Noč za nočjo, dan za dnevom se je potem ponavljala krvava igra. Naša posadka se je vedno bolj krčila. Veliko mož je

zgubilo življenje, ko so hodili po vodo in so iskali živeža v pogorelem selu. Začetkom porabili so se za ta posel le tisti, ki so se prostovoljno oglasili. Včasih odposlalo se je dvajset in še več vojakov, a niso se več povrnili od ponočnih izletov. Za tako krvavo ceno mogli smo dobiti samo nekoliko smrdljive vode. Turki so namreč mnogoštevilna trupla ljudij in konj, ki so poginili, vrgli v potok, da bi zastrupili vodo.

Prve dni smo dobili po jeden funt cvibaka in steklenico vode vsak mož. Ali tako razkošje ni trajalo dolgo. Že drugi teden nismo imeli večasih niti toliko vode, da bi mogli ranjencem izprati rane ali jim skuhati malo ječmenovega soka. Nimaš pa pojma, kako se počuti človek, ako se mora celi dan ali celo noč boriti, potem pa, ko odloži orožje, nima niti kapljice vode, da bi ž njo ugasnil pekočo žejo. Vsako jutro ozirale so se naše oči po modrem nebesu, da bi zapazile kako meglico, iz ktere bi mogel prirositi dež. Prazna nada! Nebo je ostalo modro in jasno. Vendar kaj bi ti pripovedoval! Tu imaš moj dnevnik; preglej ga.

Pri teh besedah vstal je Mihajl Petrovič Sogoljubov, odprl svojo omaro knjig ter mi je podal svoj dnevnik. Zapisane so v njem jako zanimive stvari, vendar bi bilo preveč, ako bi jih hotel vse navesti. Tu zabeležim samo nekaj važnejših:

Ukaz štev. 3. za dan 9. junija se n. pr. glasi: Hvala gospodom častnikom, kakor tudi priprostim vojakom, da so junaško odbili večrajšni napad. Ker more obleganje delj časa trajati, sem prisiljen skrčiti na dan odmerjeni delež vode na polovico tako, da dobi vsak mož pol steklenice. Stotnija, ktero naj spremlja krdelo kozakov, naj išče prihodnjo noč po virih vode. S sabo naj vzame razun potrebnega orodja posodo za vodo, vender leseno, da ne nastane ropot.

Ukaz štev. 8. za dan 18. junija: Od jutri naprej dobi vsak mož le četrt funta cvibaka. Ker je bilo mogoče preteklo noč dobiti nekoliko škafov vode, ukažem, da naj se skuha bolnikom ječmenov sok.

Ukaz štev. 12. za dan 18. jun.: Danes se bo pokopalo truplo nadporočnika Paceviča, ki je umrl zaradi svojih ran. Zemlja nad grobom se naj potepta, da postane trda. Danes se ne razdeli noben cvibak. Posadka dobi za hrano to, kar so vojaki sinoči našli na pogorišču. Ko nastane noč, naj oddelek vojakov zopet preišče vas.

Ukaz št. 15. za dan 21. jun.: Ker se sinoči niso mogli odposlati vojaki, skrči se odmerjeni delež cvibaka. Od danes naprej dobi vsak mož osminko funta kot na dan odmerjen delež. Preostanek hrane od prejšne noči se naj razdeli med bolnike.

Ukaz šte. 18. od 27. jun.: Ker se je včeraj pone-srečil poskus, pridobiti vode, skrči se odmerjeni delež na

ali zaradi tega ne obupajte! Ne zgubite upanja na osvoboditev! Bodite preverjeni, da nam hitijo naši na pomoč. Kdo vé kaj jim brani, da še niso dospeli k nam. Naj pride, karkoli hoče, nikoli ne pozabite, da tirja od vas prisega, postava, dolžnost in čast naše domovine, da raji tukaj umrjemo, nego da bi se udali smrtnemu sovražniku, ki je to že pogostoma zahteval ter nam delal

Božja Glava v mestni farni cerkvi v Celovcu.

polovico. Ker nimamo vode in ni mogoče peči kruha, naj se preostanek cvibaka shrani za bolnike. Vsak izmed njih dobi osminko funta. Da dobi posadka hrane, zaklala se bosta danes moj konj in konj mojega pobočnika (adjutanta).

Junaki! Vi ste tega imena vredni, kajti vi ste dosedaj zaklenjeni v trdnjavi moško in hrabro prestali vse trpljenje in pomanjkanje. Nas čakajo še večje nadloge,

prazne obljube. Pomislite bratje, da gleda na nas Bog, pomislite, da borimo se za one, ki v njega verujejo. Zaradi tega upajmo, da nas Gospod ne bo zapustil.“

Tako so se glasili ukazi, ki najbolj kažejo, koliko smo morali trpeti.

Od tega dneva prešli so še štiri dolgi dnevi in štiri dolge noči, v katerih je bila jedina naša hrana in krepčilo osminko steklenice vode. Sedaj ti hočem,

pravi Mihajl naprej, pripovedovati o Petruški. Ker v trdnjavi ni mogel uporabiti svojih muzikaličnih zmožnosti, ker mu ni bilo treba trobiti, napravili smo ga za topničarja (kanonirja). Kot takšen se sicer ni odlikoval, kajti v Bajasidu napravljali so nam topovi (kanoni) peklenko godbo, ali v tem času porodile so se v njegovi glavi tri misli, ki so vredne, da jih omenjam. Prvi dve niste bili kaj posebno izvorni in niste se dali izvršiti po njegovi želji; niste pa bili brez zdravega zrna. Ali tretja, muzikalična, ta je imela znamenito, dà velikansko posledico. (Dalje sledi.)

Nekaj o slovenskih krajevnih imenih na Koroškem.

(Dalje.)

II. Krajevna imena iz osebnih imen.

Mnogo naših slovenskih krajevnih imen je navstalo, kakor smo že omenili v prvem delu, iz osebnih imen. V sledečih vrsticah hočemo najvažnejša debila in krajevna imena, iz njih izvedena, navesti in razložiti:

1. Baba. Baba, gora v Karavankah; Babnjak, zaselje (Weiler) v spodnjem Rožu; „auf der Wabm“ blizu nemškega Plajberga; Babenbach (l. 1371.) pri Št. Pavlu v Labodski dolini.

2. Bel. Iz tega osebna imena: Bel, Beljak, Belko, Belec, Belčič, Belščak. — Beljak; Ziljani govorijo: Kje si bil? V Biláce; že l. 878. imenuje se Beljaški most: „pons Willach“; l. 979. pa beremo, da je bil kraj Fillac že utrjen (castellum) in da je imel cerkev. Tudi Srbi imajo Belijak. — Belčiče (narečna oblika je Bievčiče), vas, ki jo je ustanovil Belčič, sin očeta Belca ali Belka ali Beliča. Srbi imajo vas: Beočiči. Belščak na spod. Koroškem (Nemci: Weissenstein).

3. Boj. Proboj, l. 1601: Preboj.

4. Cel. Celóvec od osebnega imena Cel. Oblika je kakor Kárlovac, Velikovec itd. Poljaki poznajo osebni imeni Celejow in Cieluch.

5. Cet. Cetinje v občini Vernberski, v katerem tiči osebno ime Cetin; na Češkem so tudi Cetyné, ravno tako v Črnigori. — Ceteraja blizu Podkrnosa. V starslovensščini pomenja ceta = denarius = drobiž; ravno isto v češčini, cetka = mala reč, drobnost; odtod osebna imena Ceta, Cetka, Ceten, Cetynja, Cetolj (Cetoljič = sin Cetoljev); to je staro ime za Št. Martin pri Celovcu.

6. Ča — čak (čakati). Čače od osebnega imena Čač t. j. otrok, kojega so stariši željno pričakovali (Desiderius). „Tschatschg“ na nemški strani je Čaček. — Čahoriče iz osebnega imena Čahor, primerjaj češke Čachofice. — Čájna, Nemci pravijo „Nötsch“; obe besedi ste navstali iz jednega in istega osebnega imena Nečáj, kar pomenja otroka, kterega stariši še niso pričakovali, ki je prišel nenadoma ali pred časom, kakor Srbski Nenad; selo, katero si je ustanovil Nečáj, zvalo je se Nečájna. Prvi zlog je odpadel zaradi náglasa, kakor se navadno govori nógrad mesto vinógrad, torej Čájna. Nemci pa so po svoji navadi potegnili naglas nazaj na prvi zlog in govorili Néčájna (kakor govorijo Dobrač, Slovenci pa Dobrač itd.) in so si prikrojili sčasoma Nötsch. Osebno ime Nečájna imajo Rusi, Poljaki pa Nieczalow. Kdor kaj boljšega vé, naj pa poskusi. — Sem spadajo gotovo imena nemških vasij: Tschabitsch in Tschahitsch.

7. Čara, čarati. Čare = Čariče, iz osebnega imena Čarič, njegov oče pa je Čare, katero ime se še dandanašnji nahaja po Koroškem, posebno po Celovski okolici.

8. Čin = red (ordo). Činovice blizu Beljaka. Ustanovil je vas Čin ali Činov. Kako slabo so slišala nemška ušesa, kedar so zapisovali slovenska imena, vidi se tudi tukaj; stara listina iz l. 1579. ima „Sinibigk“.

9. Črn. Črneče ali kakor piše O. Gutsman l. 1799. Črniče; osebno ime je Črnič, kojemu je bil oče Črné. Nemški Tscherneitsch bo isto; Tschern pa Tschöran sta prvotno ime Črn. Tschernheim = Črnikov.

10. Deva = deklica. Od te besede je izvajati Tiffen, ker l. 1050. beremo: „in monte, qui dicitur Tevin“ = na gori, ki jej je ime Devin. Tudi nemški Magdeburg je prej imel ime Devin.

11. Dober. Dobrač, občeznana gora in Slovencem jako priljubljena. „Star ko Dobrač“, je pregovor. — Doberla ves; pomen tega krajevnega imena razjasni nam samo jedina listina iz l. 1106., ko se je samostan Doberlovaški ustanovil; ta ustanovna listina hrani prvotno ime „Dobrendorf“, to je Dobrenova ves; prvi naselnik je bil torej Dobrén. Iz Dobrenova ves navstalo je Dobrna ves, kar se je pokvarilo v Dobrla ves. Nemci opustili so začetni soglasnik in so rekali Oberndorf, potem Oeberndorf in iz tega Eberndorf; vse te oblike se dajo iz listin natanko dokazati. (Dalje sledi.)

Dobra pomoč zoper sitnega upnika.

Pred dobrotljivega kralja Alfonsa aragonskega je stopil nek dan mož v borni obleki. „Presvitli kralj“, zaklical je ubožec, „pomagajte mi!“ „Kaj bi rad?“ vpraša kralj. „Kraljevo veličanstvo“, glasil se je odgovor, „hudi dolgovi me tlačijo, in kar je najbolj žalostno, teh dolgov nisem sam naredil, nego sem jih od starišev podedoval. Upnik je taka zverina, da mi tudi samo jeden dan ne dá miru, vedno me opominja in muči. Ker mu pa vstreči ne morem, sem skrajno nesrečen.“ — Kralj, to si pač lahko mislite, se je raztogotil nad neusmiljenim oderuhom ter je vprašal, kako mu je ime. „Presvitli kralj“, rekel je berač, „tega sitneža sami dobro poznate, kajti tudi vam ne dá miru. Seveda, vi mu redno vsak dan plačujete, kar zahteva, mi ubožci pa tega ne zmoremo. Vedite, kralj, nesramni upnik in podedovani trinog ni nihče drugi nego — želodec. Ravno sedaj me muči, da je groza, ter vpije: „Daj mi, kar si mi dolžan“.

Kralj se iz srca nasmeji ter podá možu krepko zlato zdravilo, s katerim je nekaj dnij zdravil želodčne bolečine. Dal je pa beraču tudi dober nauk, rekoč: „Veš kaj, dragi moj, da bodeš v prihodnje imel mir pred tvojim želodčnim upnikom, pojdi k advokatu, ki sliši na ime: „pridno delo“. Z njim in njegovo ženo, kateri pravijo „varčnost“ se tesno združi in želodčni trinog bo za zmiraj ukroten. — Mož je ubogal in kraljeva beseda se je spolnila. „Dlj.“

Spomladni cvet.

4. Podlesna veternica. (Anemone nemorosa.)

Nas veseli lepa resnica, da bomo iz grobov vstali, ko bo nas vzbudila vsegamogočnost božja. Glejte, ob veliki noči vstaja tudi vsa narava. Solnce gorkeje sije, vetrovi topleje dihajo, sneg se taja, trata zeleni, rožica

